

néző valóságlátása. De a regény a zsidótársadalom bemutatásával lesz igazán a dekadencia eposzává. Az író hihetetlen apró megfigyelésekben, apró ellesésekben tapogatja ki a szereplő test minden csempéjét-csorbáját s állítja azokat élénk nagy távlatban.

De a regényben felvonul a szorosan vett magyar társadalom is minden időleges lázával s a kort átrontó groteszk emberi komikumával. Török kitűnően ért ahhoz, hogy a kor egyes tünetét, vagy az akkori Budapest egy-egy vastagon utálatos alakját jelenetbe, típusba tömörítse. S mind ezt a Goethe-i mondásra rácafolólag — az ember érzi a szándékot és mégsem keseredik el: — csupa ügyesség, csupa beépítő készség és objektíváló képzelet.

Török gúnyoros emberlátásának sajátságos kifejezője a regény nyelve. Az élőbeszéd hiperrealista visszaadása ez a nyelv, amely állandóan görbétükröként világítja meg azokat, akik beszélnek, gyakran félszűzökre, humoros élettükükre világítva rá s amely egyszermind az írónak mondhatni egyetlen, de örökké buzgó kesernyész lírája. Csak enyhe ellenvetés, hogy ez a nyelv néha túlzó, s — ez már komolyabb — elkerülhetetlen nyelvszellemességeivel olykor kelletlen tradíciókra emlékeztet.

Regényes a regényben Áron fiatalos, csetlő-botló szerelme Ghyssa és Péterffy Évi iránt, amelyet az író rokonszenvének hullámozgatásával a két nő között vezérel a kifejlés felé. Áron félemler marad, de a családot eléri... Fanyarkás és reális ez a megoldás, mint az egész szemlélet, amely a regényt létrehozta.

Alapjában a regény éppen az antipódusa Szabó Dezső Elsodort falujának, amely annak idején a megelőző kor képét adta. Ott még az élesszemű meglátások átütőerejét is letompította a duzzadt páthosz, a végtelenül kevés reális érzék s a fel-

oldatlanul maradt nyers gondolat-tömeg; itt éppen az író empirikus valóságlátása, kitűnő beépítő-készsége s realizáló humora hatnak.

Szép sikert jósolunk e könyvnek, mely mint folytatásos regény első sikerét a «Napkelet» olvasói előtt aratta.

Hencze Béla.

Szentföld. Szerkesztette: *Zadravetz István*. I—II. kötet. Budapest, 1931. «Hittel reményelem, hogy a magyar írók, költők, tudósok... eme csokra, méltó és nagy dísz lesz a Szentsírnak.» Ezekkel a szavakkal indítja el ezt a Szentföldről szóló hatalmas monografiát a szerkesztő: *Zadravetz István*. Valóban úgy is van, hogy ez az éppen olyan gondos és ízléses, mint termékeny tudományos szempontok szerint írott munka méltó ahhoz az eszméhez és kegyelethez, amelyet a vallásos ihlettől áthatott tudás és művészet a Szentföldről magának alkothatott. A könyv elolvasása után alig tudnánk még valamire gondolni, amiből benne ne esnék szó, s amelynek megírása ne lenne minden tekintetben vonzó, kielégítő és megnyugtató. Pedig a feladat minden író előtt kettős volt: egyrészt tárgyilag hű, megalapozott kidolgozást kellett nyújtania, másrészt a vallásos élményszerűség beleszővésével anyagát lelkiileg is el kellett mélyítenie. Ez az egymásbaolvasztás mindenhol igen jól sikerült, anélkül, hogy a két tárgyterület ezáltal a maga jellegéből bármit is veszített volna.

A jól illusztráló erejű, gazdag kép- és rajzbetétekben bővelkedő kötetek tanulmányait két csoportba oszthatjuk: leíró-történelmi és hitéleti tárgyúakra. Az első csoportban a sok értékes cikk között külön is kiemelendőknek tartjuk *Kerékgyártó Árpád*: A szentföld földrajza, *Ajtai-Ackermann Kálmán*: A szentföld története, *Gabányi János*: II. Endre keresztshadjárat, *Takács Ince*: A

ferencesek és a szentföld és Radványi Kálmán: A szentföld az irodalomban c. tanulmányait. Szívesen találkoztunk volna Balanyi György nevével is, aki a ferences történetnek nálunk legkiválóbb ismerője és írója. A hitéleti vonatkozású cikkek közül részint formai szépségükkel, részint pedig finom elmélyedésükkel tűnnek ki: Prohászka Ottokár, Zadravetz István, Tóth Kálmán és Oslay Oswald írásai. Igen bő és változatos a szépirodalmi rész, melyet mind mai írók képviselnek. E részben nem ártott volna, hogy ha régebbi irodalmunk idevonatkozó egy-két költője is szerepelt volna. De azok a költemények, vallásos elmélkedések, elbeszélések, melyeket itt Tormay Ceciltől, Pálffy Erzsébettől, Sík Sándortól, Harsányi Lajostól, Környey Paulától, Lendvai Istvántól, Tóth Tihamértól, Madarász Istvántól és másoktól találunk, újabb vallásos tárgyú irodalmunknak értékes ékességeit alkotják.

Zadravetz István kegyeletének és lelkesedésének gondolatát méltóan szolgálja ez a valóban nemes munka. Megérdemel minden sikert. rs.

Fekete Lajos: Tengerzúgás. (Versek. A vajdasági könyvbarátok támogatásával kiadta a szerző. Budapest.) Legelterjedtebb lexikonunk, öt éve kiadott pótkötetében már a leszakadt magyar részek irodalmán is végigtekintve, miután Észak és Kelet jobb lírikusait névszerint is elszámlálta, kurta és kemény ítéleten végzi: «A Délvidék lírája jelentéktelen». Az is volt valóban: néhány bátortalan hang, jellegzetesebb színek és ízek nélkül. De nemsokára onnan is magára vonta a figyelmet egy név, egy újvidéki, keményszavú «harmincéves» költő, Fekete Lajosé, kinek *Szent Grimasz* című könyvét rovatunkban is megbecsülő kritika fogadta. Azóta a szerző itt él a fővárosban s a jobb folyóiratokban nevével rendre talál-

kozhattunk. Újabb terméséből most megint kibocsátott egy nyolcvés kötetre valót, valamivel többet, semhogy a gyűjtemény színvonala e kissé kritikátlan áradásnak némi kárát ne vellaná. Sok itt az olyan vers, melyben a témával szemben vállalt kötelezettség béklyói és erősen közhelyszerű szabadvers-sallangok mellett igazi költőre csak egy-egy «kapásból» megrögzített kép, a szemléletnek pillanatra megvillanó ereje mutat, noha az is nagy szó, hogy ily «árulkodó» fordulat vagy legalább sor azért majd mindenikben akad. A *zuhanó követ* látjuk is, nemcsak *olvassuk róla*, hogy: «mielőtt a lejtőnek indult, kicsit megsédült tántorogva», vagy a téli képet, mikor «a sás kardjai szabdalják a szelet». A nagyvárosról, hol keserű «nomád»-ként járja «a maga dühének pusztaságát» s egy új athéni Timon indulatával panaszolja, «hogy valaha is emberrel szólt»: alig van olyan közölnivalója, mely a városirtózat és -megvetés eddigi lírai élmény- és kifejezőkészletén felülemelkednék. E részben esik legkönnyebben irodalmi minták (már-már receptek) prédájául, a *Hiába kémlelek eget* vagy az *Egy nomád él Budapesten* komponátlan árján Mécs László-utánrezgések ringatóznak s Mécsnek is éppen legdagályosabb, kirakatrendező-ihletű mesterkedései («nekem ingyen-fény kellene, Isten-lámpásból holdvilág, nekem isten-fény kellene, a naphól jó ingyen-meleg. Meleg ingyen-csók kellene, a lánytól ingyen-szerelem, madártól ingyen-muzsika»... vagy: «pendelyes asszonyt rabolok, aki nem jár kombinéba»), másutt Szabó Lőrinc forradalmi — művészileg leggyengébb — korszakának frazeológiája kísért: *Szent irtózáttal köszöntelek, város* (Szabó Lőrinc: *Átkozd meg a várost és menekülj*): «— — — fogjatos le, mert kiabálok! — mondja ebben, de az ilyen két-felkiáltójeles kiabálás Feketének nem az igazi